

Salih Indžić

PRINCIP SREDNJEG PUTA U ŽIVOTU VJEROVJESNIKA, A.S.¹

“Zaista je vjera lahka. Niko neće pokušati da se nadmeće s vjerom a da ga ona neće savladati. Pa budite umjereni i ustrajni...” (Buhari)

Shvatajući suštinu kur’anske poruke protkane postulatima da su ljudi i džinni stvoreni jedino radi ibadeta Uzvišenom Gospodaru svjetova pojedini ashabi pokazivali su ozbiljnu zabrinutost i zapitanost da li je ibadetsko opuštanje koje s vremena na vrijeme osjete i različit osjećaj intenziteta imana kad su u prisustvu Resulullaha, a.s., od onoga kada nisu s njim prirodna stvar. U trenucima takvih dvojbi Poslanik, a.s., kod ashaba promiče ideju *srednjeg puta* – *vesatije*, ideju koja, ustvari, predstavlja paradigmu vjernikovog ponašanja u hodu kroz ovođunjalučki život.

Jasan primjer te paradigme pronalazimo u Vjerovjesnikovom, a.s., odgovoru jednom od ashaba – pisara Resulullaha, Hanzali, r.a. Naime, Hanzalu je zaokupila misao, odnosno slutnja da možda nije postao licemjer (munafik) pa se požalio Ebu Bekru, r.a., čija je reakcija bila: “Subhanallah, šta to govoriš?” Hanzala odgovori: “Boravimo kod Božijeg Poslanika, a.s., pa nas on podsjeća na Džehennem i Džennet do te mjere da ih osjećamo kao da ih svojim očima vidimo. A kada odeo od njega, zabavimo se ženama, djecom i imanijima, te mnogo toga zaboravimo.” Tada je Ebu Bekr rekao: “Tako mi Allaha, i mi, zaista, to isto osjećamo!” A kada su otišli do Resulullaha, a.s., i prenijeli mu svoje bojazni i strahove, Vjerovjenik im reče: “Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, da vi ostanete onakvi kakvi ste u mom prisustvu i u

¹ *Preporod*, 7/1017, 1. april 2014.

stalnom sjećanju na Allaha, bili biste u mogućnosti da se rukujete s melekima i dok ste u vašim posteljama i dok idete putem. Ali, o Hanzala, malo ovo, a malo ono.” (Poslanik mu je to ponovio tri puta.) (Muslim, Tirmizi i Ibn Madže).

Upravo je ova poruka: “O, Hanzala, malo ovo, a malo ono” ta vjervjesnička, *vahjom* nadahnuta, ideja vodilja, koja se, primijetit ćemo, proteže tokom dvadeset tri godine poslanstva. Ideja srednjeg puta podrazumijeva, kako se iz prethodnog hadisa vidi, uokvirivanje potreba čovjeka, koji kao dualno biće, ima svoje duhovne i tjelesne potrebe.

U tom kontekstu posmatramo i predaju Enesa, r.a., koji nam pripovijeda da je do Poslanika, a.s., došla vijest o trojici ljudi od kojih je jedan rekao da se neće ženiti, drugi da neće spavati (cijelu će noć provoditi u ibadetu), a treći da će neprestano postiti, pa je Vjerovjesnik, a.s., negodujući rekao: “Šta je ljudima pa govore tako i tako?! Ja i postim i ne postim (iftarim), i klanjam navečer i spavam, i ženim se. Pa kome je mrzak moj sunnet i ko ga ne slijedi, taj nije od mene!” (Buhari i Muslim).

Dominantna osobina islama jeste uravnoteženost

Imajući u vidu navedeni savjet koji Resulullah, a.s., upućuje Hanzali, r.a., sasvim jasnom postaje kur’anska deskripcija ummeta posljednjeg Božijeg Poslanika kao “središnjeg ummeta” ili “ummeta sredine”. Dr. Jusuf Karadavi, navodeći osobenosti islamske kulture spominje i karakteristiku srednjega puta, te pojašnjava da se na taj način ona izdiže iznad lijevih i desnih ekstrema drugih zajednica. “Iako ponekad na oba ta ekstrema nailazimo i unutar nje same, ostaje zapaženo da je njena generalna odlika i dominantna osobina uravnoteženost i umjerenost, koje svoje korijene vuku iz islamskoga učenja o središnjem položaju muslimanske zajednice. Ova se osobina jasno manifestira u stavovima ove kulture prema umu i objavi, nauci i vjeri, materiji i duhu, pravima i dužnostima, individualizmu i kolektivizmu, predavanju samointuiciji i pridržavanju Šeri’ata, tekstualno potkrijepljenoj evidenciji i idžtihadu (ličnom intelektualnom naporu), idealizmu i realizmu, napajanju sa izvora prošlosti i okrenutosti ka budućnosti.” (Časopis *Al-Qafila*, januar 1994, preveo: Ahmet Alibašić).

Karakteristiku srednjeg puta vjere islama pronalazimo u svim njenim manifestacijama: kroz doktrinu (*akaid*), obredoslovlje, politiku, ekonomiju, moral i svakodnevne aktivnosti ljudi. U vjerovanju, recimo, islamska dogma monoteizma srednji je pravac između nijekanja postojanja Gospodara svjetova (kufr, ateizam) i vjerovanja u više božanstava (širk). U odnosu prema vjerovjesnicima, recimo, srednji put očituje se kroz vjerovanje i prihvatanje svih vjerovjesnika, za razliku od zastranjivanja u smislu ubijanja nekih vjerovjesnika ili uzdizanja nekih na nivo božanstava.

S obzirom na to da *sunnet* Resulullaha, a.s., predstavlja pretakanje kur'anskih postulata u praksu, kroz život posljednjeg Božijeg Poslanika kristalno jasno možemo uočiti ideju srednjeg puta u svim sferama života. Muhammed, a.s., nedvojbeno možemo konstatirati, tu ideju prakticira, promovira energično osuđujući ekstremizam i zastranjivanje u svemu, pa čak i u ibadetu.

Poslanik, a.s., usmjerava i poučava zauzimanju odmjerenog stava

Pogledajmo, naprimjer, kako Vjerovjesnik, a.s., osuđuje ili korigira postupke pojedinih ashaba kada ulaze u okvir pretjerivanja ili pak jednostranog posmatranja stvari. Kada je Usama b. Zejd u toku borbe stigao i kopljem usmrtio mušrika koji je, nakon što je vidio da mu nema spasa, izgovorio ššehadet, i kada je to spomenuo Poslaniku, a.s., on mu je rekao: "O Usama, zar si ga ubio nakon što je rekao: '*La ilahe illallah*'?!" Usama reče: "Allahov Poslaniče, on je to rekao samo da bi se spasio." Vjerovjesnik, a.s., ispravlja taj jednostrano, brzopleto i nepromišljeno iskazan stav: "Jesi li ti otvorio njegovo srce pa da znaš zbog čega je on izgovorio šehadet?!" Toliko je Poslanik, a.s., ponavljao te riječi da je Usama poželio da je islam primio tek toga dana (Muslim).

Poslanik, a.s., upućuje i Aišu, r.a., da zauzme umjereniji stav u odgovoru nekim Jevrejima koji su došli kod Allahovog Poslanika, a.s., pa mu rekli: "Es-samu'alejkum!" (Otrov neka je na vas!). Naime, ona je razumjela te riječi, pa rekla: "Neka je na vas i otrov i prokletstvo!" Na to Allahov Poslanik, a.s., reče: "Polahko Aiša, zaista Allah voli blagost

u svemu!” Rekla je: “Allahov Poslaniče, pa zar nisi čuo šta su kazali?!” Poslanik, a.s., reče: “Odgovorio sam im riječima: ‘*We ‘alejkum!*’ (Neka je i na vas!)” (Buhari i Muslim).

Princip srednjeg puta nazire se i u Vjerovjesnikovoj poduci Muaza, r.a., kada ga šalje u Jemen da bude kadija i namjesnik, pa mu, u kontekstu prikupljanja zekata, veli: “Dobro se čuvaj najboljeg dijela njihovog imetka (prilikom uzimanja zekata) i čuvaj se dove (kletve) onoga kome je učinjena nepravda, jer, zaista, između nje i Allaha nema nikakve prepreke.” (Buhari i Muslim).

Neumjerenost i nedostatak osjećaja imama koji pretjerano oduže s učenjem na namazu, također, izaziva Vjerovjesnikovu, a.s., žestoku reakciju. Kada je neki čovjek došao Poslaniku, a.s., i rekao mu: “Božiji Poslaniče, tako mi Allaha, ja (svjesno) kasnim na sabah-namaz zbog toga i toga što dugo uči (kao imam).” Veli Ebu Mes’ud: “Nikada nisam vidio Vjerovjesnika da nas ljuće savjetuje nego toga dana. Tada je rekao: ‘Zaista među vama ima onih koji rastjeruju! Ko god od vas bude klanjao kao imam ljudima, neka skрати, jer zaista među njima ima i nemoćnih i starih i onih s kojekakvim potrebama.’” (Buhari i Muslim).

Princip srednjeg puta prepoznatljiv je i u svakodnevnom ponašanju Resulullaha. Recimo, ashabi prenose da je Poslanik bio vrlo često nasmijan, ali, kada bi se smijao, to ne bi bilo neumjereno smijanje grohotom, glasan smijeh koji umrtvljuje srce, već osmijeh. Abdullah b. el-Haris, r.a., veli: “Poslanik se nikada ne bi (glasno, grohotom) smijao, već bi se smiješio” (Tirmizi). Ebu Hurejre prenosi da je Vjerovjesnik, a.s., rekao: “Nemoj se puno (neumjereno) smijati, jer pretjeran smijeh umrtvljuje srce” (Tirmizi).

Isto je i s plačem. Nakon smrti jednog od njegovih unuka, Božijem Poslaniku, a.s., zasuzile su oči. Tada je S’ad b. Ubade upitao: “Šta je to, Božiji Poslaniče?” Vjerovjesnik je odgovorio: “To je milost koju je Allah usadio u srca robova Svojih. A Allah će se smilovati milostivima” (Buhari i Muslim). Primjećujemo da Poslaniku “suze oči”, a ne plače glasno.

Da zaključimo: princip umjerenosti i srednjeg puta primjećujemo u mnogim segmentima Poslanikovog, a.s., života – od svakodnevnog ponašanja, pa čak i u ispoljavanju osjećanja, preko raznih vrsta ibadeta, pa do poučavanja ashaba pravilnom odnosu i pogledu na život.